

Problēmas un izaicinājumi

Viedpilsētas attīstībā ir identificētas arī šādas problēmas un izaicinājumi, kas ir risināmi viedpilsētas pamatnostādņu īstenošanas ietvaros:

P1. Nepietiekama sadarbība un koordinācija starp institūcijām, ieviešot viedrisinājumus

Šobrīd ar viedpilsētu saistītu risinājumu ieviešana un attīstība lielā mērā notiek decentralizēti katras pašvaldības institūcijas izpratnes un iespēju robežās.

Lai arī ir izveidota Viedpilsētas attīstības nodaļa un Viedpilsētas darba grupa ar vairāku pašvaldības institūciju līdzdalību, kopumā viedpilsētas risinājumu attīstība netiek pietiekami koordinēta, netiek izmantotas sinerģijas iespējas starp dažādu nozaru risinājumiem, piemēram, viedo kameru uz ielām un publiskajā ārtelpā iegūto datu izmantošana satiksmes vadībā vai pilsētvides kvalitātes uzraudzībā, kā arī ir iespējama risinājumu dublēšanās un sadarbības trūkums, piemēram, ieviešot dažādus datu apkopošanas un analīzes risinājumus.

P2. Projektu sagatavošanas un īstenošanas kārtība ir nepilnīga

Viedpilsētas risinājumu izveide un ieviešana ir uzskatāma par kompleksu pašvaldības darbības pilnveidošanas projektu kopumu, kur papildus tehnoloģiskai pilnveidei ir jāveic gan process, gan normatīvo aktu izmaiņas, gan vienlaikus jānodrošina iesaistītā personāla kompetences palielināšana un nepieciešamo prasmju apgūšana, kā arī jāspēj komunicēt par sasniegto rezultātu un izvērtēt tā mērogošanas un turpmākās attīstības iespējas. Šādi kompleksi organizācijas darbības pilnveidošanas vai izmaiņu projekti ir īstenojami atbilstoši vispārpieņemtajai projektu vadības pieejai.

Saskaņā ar to projekti ir uzskatāmi par citu organizācijas darbības formu (dimensija), kas ir paralēla pašvaldībā pierastajai funkcionālajai pieejai, nodrošinot patstāvīgu, tiesību aktos noteikto funkciju izpildi. Tā raksturīga ar to, ka vienreizēju izmaiņu veikšanai tiek īstenoti projekti, kuriem tiek noteikti precīzi mērķi, iznākumi, termiņi, budžets, resursi (tai skaitā iekšējie resursi, piesaistot dažādu struktūrvienību darbiniekus), atbildība u. c.

Šobrīd projektu izvērtēšanu un ieviešanu Rīgas pašvaldībā nosaka Rīgas domes 23.02.2022. iekšējie noteikumi Nr. 12 “Projektu izskatīšanas un ieviešanas kārtība Rīgas valstspilsētas pašvaldībā”, kas nosaka tikai ES un citu ārējo finanšu instrumentu finansēto projektu sagatavošanas un īstenošanas kārtību.

Pašvaldības budžeta finansēto pasākumu, kas saistīti ar pašvaldības darbības pilnveidi (tai skaitā ieviešot viedrisinājumus), īstenošanā šobrīd tiek izmantoti vispārpieņemtie projektu plānošanas un definēšanas principi (projekti netiek definēti, izvērtēti un akceptēti pēc vienotiem principiem, iekšējo resursu izmantošana netiek iekļauta projekta budžetā, nav skaidri un sakārtoti jautājumi par darbinieku iesaisti projektos, šo procesu darba tiesiskie un atlīdzības jautājumi, netiek veikta vienota projektu gaitas uzraudzība u. c.) Tā rezultātā ir

apgrūtināta pašvaldības pilnveide un digitālā transformācija, tai skaitā viedpilsētas risinājumu attīstība, ieviešana un vienota koordinēšana.

P3. Nepietiekams darbs saistībā ar inovāciju attīstību un ieviešanu pašvaldības darbā

Viena no būtiskām viedpilsētas komponentēm ir inovācijas gan viedpilsētas risinājumu attīstībā un izmantošanā, gan pašvaldības darba modernizācijā.

Lai gan Rīgas pašvaldība pēdējā laikā ir pievērsusies šai tēmai, tai skaitā ir izveidots Rīgas valstspilsētas pašvaldības Inovāciju fonds, izveidotas atbalsta programmas jaunuzņēmumu ekosistēmas atbalstam, noslēgts sadarbības memorands ar universitātēm, tas nav pietiekami, lai nodrošinātu sekmīgu inovāciju attīstību viedpilsētas vajadzībām un nokļūtu starp vadošajām Eiropas pilsētām šajā jomā. Citu pilsētu pieredze rāda, ka viens no priekšnoteikumiem sekmīgai viedpilsētas attīstībai ir ilgtermiņa un proaktīva inovāciju veicināšana, gan nodrošinot atbalstu jaunuzņēmumiem, gan sadarbojoties ar tehnoloģiju uzņēmumiem, gan arī mērķtiecīgi modernizējot pašvaldības darbu kopumā.

P4. Nav instrumentu, kas veicinātu viedo risinājumu iekļaušanu, pildot pamatdarbības funkcijas

Šobrīd viedrisinājumu attīstība pamatā tiek traktēta kā atsevišķi finansējams pasākums, kas tiek plānots un īstenots papildus pamatdarbības funkciju izpildei. Lai arī ir gadījumi, kad tā tiešām ir papildu vai atsevišķa aktivitāte, vairumā gadījumu viedā vai inovatīvā risinājuma izmantošana ir skatāma un finansējama pamatdarbības funkciju izpildes ietvarā. Tādējādi viedpilsētas risinājumu ieviešana ir plānojama un īstenojama ne tikai viedpilsētas projektu ietvaros, bet arī plānojot un realizējot pašvaldības pamatdarbības funkcijas.

Šobrīd pašvaldībā nav instrumentu (politikas un mehānismu), kas ļautu, plānojot investīcijas jomās, kas nav tieši saistītas ar viedu un inovatīvo risinājumu attīstību, piemēram, ielu remontu vai sociālā aprūpe, nodrošināt to, ka uzdevumu efektīvākai izpildei tiek izvērtētas iespējas izmantot viedu vai inovatīvu risinājumu un/ vai pieeju.

P5. Trūkst standartu un risinājumu vienotas datu telpas izveidei

Datu un informācijas pieejamība un spēja to izmantot ir viens no priekšnoteikumiem sekmīgai viedpilsētas attīstībai. Lai arī pašvaldībā ir uzsākts darbs šajā jomā, piemēram, uzsākta datu apkopošana centralizētos un pieejamos risinājumos, lai palielinātu datu atkalizmantošanu, atvērtas daudz datu kopas, kas pieejamas lejupielādei, tomēr kopumā trūkst vienotas kārtības un risinājumu, kas nodrošinātu informācijas apkopošanu vienuviet un efektīvu tās pārvaldību un piekļuvi tai, ļaujot to produktīvi izmantot pašvaldības darba pilnveidē. Tas cita starpā ietver gan definētas saskarnes, gan standartizētas datu struktūras/formātus, gan koplietošanas risinājumus, kas būtu pieejami pašvaldības institūcijām un kurus tās varētu izmantot, veidojot un attīstot savus nozares risinājumus.

P6. Nepietiekama cilvēkresursu kapacitāte viedpilsētas jomā

Lai arī ir izveidota PAD Viedpilsētas attīstības nodaļa un informācijas apmaiņai Viedpilsētas darba grupa, kopumā darbinieku skaits, kas izprot un ir gatavi rosināt un īstenot viedrisinājumu attīstību vai iesaistīties viedu, inovatīvu risinājumu testēšanā, nav pietiekams. Tādējādi darbinieku skaita palielināšana, kas spējīgi un gatavi struktūrvienības funkciju un ikdienas uzdevumu izpildē ieviest viedus un inovatīvus risinājumus, ir viens no svarīgiem priekšnoteikumiem sekmīgai viedpilsētas attīstībai, šādi vairojot izpratni un zināšanas par viedpilsētas turpmāko attīstību, tās attīstības virzieniem.

P7. Rīga atpaliek no citām reģiona pilsētām gan viedpilsētas, gan arī jaunuzņēmumu / inovāciju vides reitingos

Šobrīd *IMD SmartCity* ¹ 2024 indeksā Rīga atrodas 59. vietā (Tallina – 24., Varšava – 38., Viļņa – 47.). Galvenās jomas, kurās Rīga atpaliek, ir pārvaldībā un finanšu caurskatāmībā, e-demokrātijas risinājumu ieviešanā. Relatīvi labs vērtējums ir drošības, nodarbinātības, publiskā transporta, interneta pieejamības jomās.

Savukārt *Global Startup Ecosystem Index 2024*, ² kas raksturo jaunuzņēmumu ekosistēmas attīstības pakāpi, Rīga ir 186. vietā (Tallina – 55., Viļņa – 71., Varšava – 95.). Rīgas vērtējums 2024. gadā samazinājies par 13 vietām globālajā vērtējumā.

Lai arī šie reitingi var nebūt pilnībā objektīvi, tomēr kopumā tie liecina par Rīgas atpalicību viedpilsētas, kā arī jaunuzņēmumu/inovācijas jomā, salīdzinot ar citām reģiona pilsētām.

¹ <https://www.imd.org/smart-city-observatory/home/>

² <https://lp.startupblink.com/report/>